

Ольга ГАЛИЧ,
викладачка
Центру професійно-технічної освіти
м. Житомира

Методична розробка заняття з предмета «Громадянська освіта» на тему: «Соціалізація особистості»

Мета: охарактеризувати поняття соціалізації, сім'ї, партнерських стосунків в сім'ї, трансформації моделей сім'ї та молодіжних субкультур; пояснити етапи соціалізації як ресурсу формування громадянської ідентичності; розкрити вплив молодіжних субкультур на соціалізацію серед однолітків; розвивати вміння критично аналізувати, порівнювати інформаційні джерела, перевіряти факти та рівень об'єктивності інформації; формувати навички роботи з роздатковим матеріалом; виховувати сімейні цінності та громадську позицію у підростаючого покоління.

Тип заняття: лекція з елементами бесіди (вивчення нового матеріалу).

Обладнання:

- ✓ ноутбук;
- ✓ мультимедійний екран;
- ✓ презентація URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-socializaciya-osobistosti-413026.html>
- ✓ підручник URL: <https://portfel.info/category/pidruchnyky/10-klas/gromadjanska-osvita-10/>;
- ✓ роздатковий матеріал;
- ✓ відеоролики:
 - 1) «Комп'ютерна залежність» URL: https://www.youtube.com/watch?v=v_-X2IRjSm4
 - 2) «Поки батьки не бачать: діти з головою поринають у субкультури» URL: <https://tsn.ua/video/video-novini/poki-batki-ne-bachat-diti-z-golovoyu-porinayut-u-subkulturi.html>
 - 3) Субкультура «Редан» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iBBBjlfYVGI>;
URL: <http://surl.li/trfws>

Міжпредметні зв'язки: інформатика, історія, українська мова.

Перебіг уроку

I. Організаційна частина.

Привітання, перевірка готовності присутніх здобувачів освіти до заняття.

II. Актуалізація опорних знань.

Позначте від 1 до 7, що з перерахованого має найбільший вплив на ваше формування як особистості. Аргументуйте чому. Прокоментуйте результат.

Варіанти:

III. Мотивація навчальної діяльності.

Вступне слово, характеристика плану та визначення основних понять.

Викладачка: У своєму житті людина перебуває в постійних зв'язках і комунікації. Хтось більше впливає на неї, хтось менше, але кожен залишає свій певний відбиток. За статистикою, людина віком до тридцяти років знайома з понад 700 особами. Склавши перелік своїх знайомих, ви напевно здивуєтеся, адже кількість людей, яким ви потискали

руку хоча б раз у житті, сягне більш як декілька сотень. У кожної людини ви чогось постійно навчаєтесь, навіть не усвідомлюючи цього. Таке навчання й визначає входження людини в культуру, тобто її соціалізацію.

План (Слайди 1-2)

1. Поняття соціалізації. Етапи соціалізації. Суб'єкти соціалізації. Соціалізація як ресурс формування громадянської ідентичності.
2. Соціалізація серед однолітків. Молодіжні субкультури.
3. Соціалізація в сім'ї. Партнерські стосунки в сім'ї. Трансформація моделей сім'ї.

Ключові поняття: соціалізація, соціалізація в сім'ї, партнерські стосунки в сім'ї, трансформація моделей сім'ї, молодіжні субкультури.

IV. Вивчення нового матеріалу.

Робота з пунктом плану №1

Соціалізація – це процес засвоєння людиною певної системи знань, норм і цінностей, що дозволяють їй бути повноправним членом суспільства. Цей процес відзначається становленням особистості, поступовим засвоєнням нею вимог суспільства. Соціалізацією називають становлення власного «Я» шляхом набуття нею навичок адекватно реагувати на вимоги соціального середовища, навчання виконувати соціальні ролі й соціально взаємодіяти. Тобто саме соціалізація перетворює біологічного індивіда на соціальну істоту

(Слайд 3)

Люди пов'язані між собою не лише природними та родинними зв'язками, а й соціальними відносинами, зокрема такими, як виробничі, економічні, політичні, правові, моральні, релігійні, соціально-групові тощо. Соціальність є виявом людини і становить сукупність якостей, що постійно розвиваються та поступово перетворюють біологічну істоту на культурну людину. Поняття соціальності означає початок розуму, мислення, самопізнання й самосвідомості. Соціальність дозволяє людині виявляти індивідуальну творчість, еволюціонувати.

Періоди соціалізації людини: (Слайд 4-5)

Зрозуміло, що кожному вікові відповідають свої інститути соціалізації. У різні періоди життя це можуть бути сім'я, дошкільний заклад, школа, інші освітні заклади, трудовий колектив. Соціологія визнає, що люди невдало виконують здебільшого ті соціальні ролі, змісту яких не приймають або які не хочуть виконувати.

Викладачка: Чи змінилось ваше коло спілкування на даний момент, порівняно із періодом навчання в школі? Обґрунтуйте вашу відповідь.

Робота з пунктом плану №2

Викладачка: Незаперечним фактором впливу на соціалізацію дитини є її взаємодія з однолітками. Велике значення у формуванні особистості відіграють ровесники, саме серед них особи спілкуються на рівних і намагаються знайти взаєморозуміння. Серед ровесників особистість учиться самостійно налагоджувати стосунки з іншими, долучається до колективної діяльності, утворює групи за інтересами. Групи можуть бути і формальні, і неформальні (Слайд 6)

Формальні групи можуть бути спортивними, творчими, екологічними тощо. Такими групами, наприклад, є спортивні секції, художньо-мистецькі гуртки, шкільне самоврядування, клуби (туристичні, шахові, книголюби...) тощо. Такі групи створюються в рамках чинного законодавства, мають чітко визначені права й обов'язки, структури та функції. Вони керуються внутрішніми документами (статут, положення, тощо), мають високий рівень дисципліни, організованості, здійснення контролю за поведінкою учасників

згідно з визначеними нормами і правилами. Формальні групи створюються для реалізації потенціалу, талантів, набуття досвіду відстоювання своїх прав та інтересів, входження в активне суспільне життя. Будучи членом певної групи, особистість відчуває свою корисність, вагомість, учиться бути відповідальною.

Для реалізації потреб вільного самовираження й неформального спілкування з однолітками формуються *неформальні групи*. Діяльність таких груп залежить від рівня згуртованості учасників і дотримання ними встановлених традицій. Такі організації зазвичай відрізняються від загальної культури, що панує в суспільстві, і називаються *субкультурою* (Слайд 7)

Субкультура – культура окремої соціальної групи, що відрізняється від загальної культури. Це результат постійної взаємодії людей, яка відбувається в особливих умовах. Свій внесок у культуру роблять різні спільноти та окремі особистості, які є носіями різних субкультур. Субкультури виникають саме всередині традиційних культур, деякі з них зникають, інші набувають стійкості та входять до загальнолюдської культури. Тому традиції, новаторство й наступність є необхідними для збереження, оновлення, передання культурного досвіду наступним поколінням. Причиною виникнення молодіжних субкультур є спроба самореалізації молоді, бажання привернути до себе увагу оточення. Молодь бажає належати до якоїсь соціальної групи, водночас протиставляючи себе суспільству. Субкультура дає їй можливість висловити свій протест дорослому світові й водночас готує до життя в ньому. Представники цієї частини молоді мають свою ідеологію, стиль і спосіб життя. Вони виділяються своїм зовнішнім виглядом: зачіскою, одягом; слухають специфічну музику. Іноді способи відстоювання власних світоглядних і життєвих позицій носять агресивний характер. Інколи на основі різних типів молодіжної субкультури створюються неформальні організації (Слайд 8)

Молодіжні субкультури: Хіпі, Панки, Скінхеди, Хіп-хоп, Гопники, Готи, Рейв, Фурі, Теріантропія, Геймери, Металісти, Байкери, Редани.

Перегляд відеороликів:

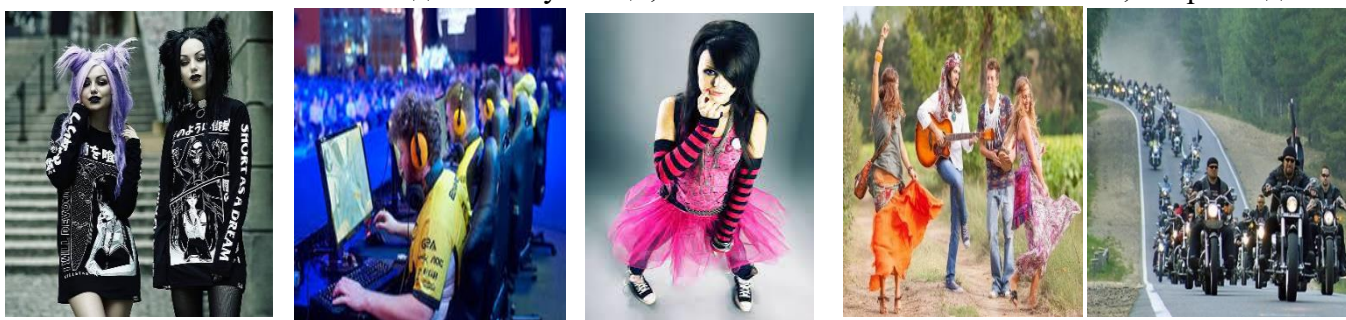
«Комп'ютерна залежність» [URL:https://www.youtube.com/watch?v=v_-X2IRjSm4](https://www.youtube.com/watch?v=v_-X2IRjSm4)

- «Поки батьки не бачать: діти з головою поринають у субкультури»

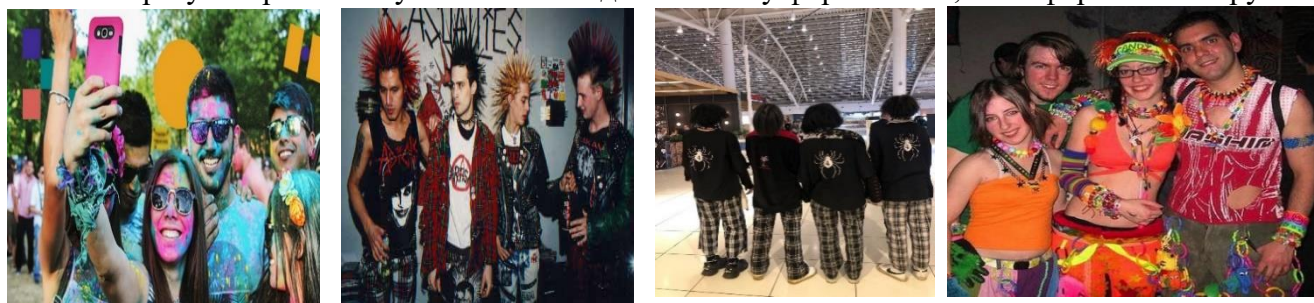
[URL:https://tsn.ua/video/video-novini/poki-batki-ne-bachat-diti-z-golovoyu-porinayut-u-subkulturi.html](https://tsn.ua/video/video-novini/poki-batki-ne-bachat-diti-z-golovoyu-porinayut-u-subkulturi.html);

- Субкультура «Редан» [URL: http://surl.li/trfws](http://surl.li/trfws)

Вплив субкультур може бути позитивним і негативним, молодь може набувати навичок взаємодії та комунікації, а може виявляти негативні якості, наприклад такі

як агресія. Тому, перш за все, важливо керуватися системою загальнолюдських цінностей, які є регулятором спілкування в колі однолітків й у формальних, і в неформальних групах.

Викладачка: Чи входите ви до певних груп за інтересами і до яких? Які

вигоди дає вам участь у цих групах? До яких груп вам хотілося б увійти, які кроки для цього потрібно зробити?

Обговорення переглянутих відеороликів, робота з роздатковим матеріалом в малих групах.

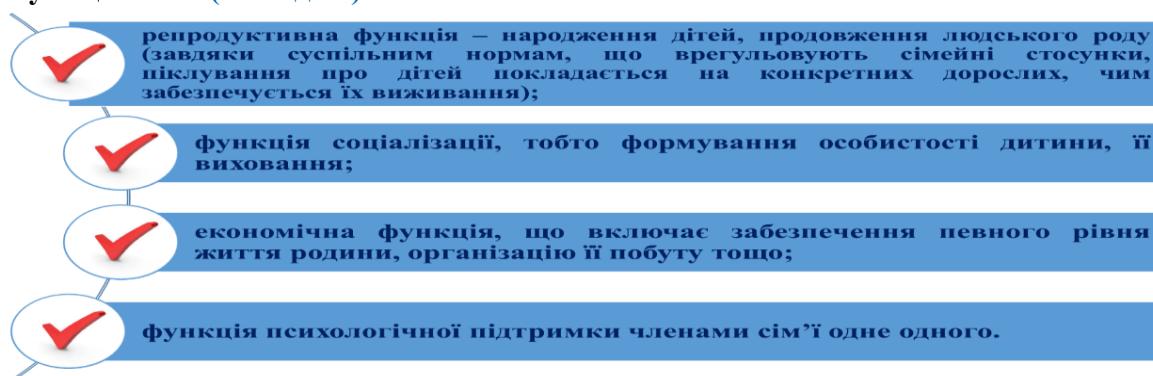
Розгляньте ілюстрації. До яких субкультур ви могли б віднести зображених на них людей? За якими ознаками ви їх ідентифікували? Визначте плюси й мінуси захоплення комп'ютерними іграми.

Робота з пунктом плану №3

Викладачка: Першою ланкою соціалізації особистості є сім'я. Світ сімейного співіснування включає в себе духовний, економічний, соціальний і культурний розвиток. У процесі історичного прогресу суспільства сім'я набула статусу основного соціального інституту (Слайд 9)

Процес формування сучасної сім'ї проходить у складних, суперечливих умовах. Під впливом економічних, соціальних, демографічних факторів втрачається традиційна роль сім'ї. Але, незважаючи на це, сім'я в українській традиції базується на пріоритетах взаємності, повазі до особистості кожного члена родини, спільних інтересах та спільній діяльності. З родинних стосунків починаються відносини із сусідами, суспільством, державою. Саме в сім'ї дітям прищеплюються найкращі якості: доброта, гідність, толерантність, ввічливість, повага, освіченість, виховується почуття любові до Батьківщини. Турботливе ставлення до дітей у сім'ї, любов – це і є результат історичного утвердження сім'ї як соціального інституту. *Тож, безсумнівно, сім'я займає особливе місце в людському суспільстві. Саме на неї покладено суспільством важливі функції, що дозволяють йому відтворюватися й розвиватися.*

Функції сім'ї: (Слайд 10)

Гармонійні стосунки в родині дозволяють її членам долати перешкоди, переживати складні моменти життя. Саме на родину покладається формування в дитини усвідомлення важливості існування сім'ї як соціального інституту. Сім'я є мікроколективом, який відіграє найважливішу роль у становленні та вихованні особистості, робить життя повнокровним. Сім'я дає щастя, передає молодій особистості, яка перебуває в процесі становлення, досвід попередніх поколінь. Саме в тісному родинному спілкуванні відбувається первинна соціалізація індивіда. Батьки в ранньому віці мають виховувати дитину не словами й наріканнями, яких вона не розуміє, а засвоєнням певних навичок із власної поведінки, що стануть основою характеру дитини. У цей період дитина пізнає світ, але за відсутності знань і досвіду вона сприймає його через призму батьківського світогляду. Діти вбирають у себе насамперед те, що чують від батьків і що ті демонструють власним прикладом (Слайд 11)

У процесі родинної соціалізації діти переймають як позитивні, так і негативні якості поведінки батьків. Тому суперечки між батьками погано впливають на манеру поведінки дітей. Найкращою для соціалізації дитини є сім'я, що функціонує на основі партнерських відносин. У ній немає вертикалі влади, тут відносини будуються принципово на рівних умовах. Синонім партнерських відносин у родині – демократія, іноді таку конструкцію називають горизонтальною сім'єю. Партнерські відносини можуть будувати тільки люди, які готові розмовляти за правилами й уміти домовлятися, контролювати свої емоції, проявляти високу внутрішню дисципліну. У такій сім'ї переважають такі персональні функції, як почуття, взаємна єдність, партнерство, дружба, тісний особистісний зв'язок, а сталість

родини ґрунтується на цінностях. У родині з партнерськими відносинами діти, незалежно від віку, є повноправними учасниками, і їхня думка вважається дуже важливою.

Однак варто розуміти, що сімейне життя не завжди відповідає описаному вище ідеалу. Сімейні відносини можуть відрізнятися залежно від традицій, характеру її членів, світоглядних і духовних орієнтирів тощо. Люди самі мають право обирати, як їм будувати своє співжиття, незалежно від суспільної думки.

Види сучасної сім'ї: (Слайд 12-13)

- За кількістю спільно проживаючих поколінь: однопоколінна – сім'я без дітей; двопоколінна (нуклеарна) – батьки і діти; розширена – багатопоколінна, проживають разом три й більше поколінь.
- За наявністю батьків: повна сім'я – батько і мати; неповна – сім'я, що має одну дитину чи кілька дітей, які проживають з одним із батьків.
- Змішана сім'я – сім'я повторного шлюбу, внаслідок розлучення батьків вона включає нерідних батьків і нерідних дітей. До змішаної сім'ї належить і такий тип, де батьки беруть дитину на виховання.
- За кількістю дітей – бездітні, одnodітні, малодітні та багатодітні.
- За типом розподілу сімейних ролей – авторитарна, демократична, автономна (батьки не втручаються у сферу впливу одне одного).
- За ознакою юридичного оформлення шлюбних відносин: офіційно зареєстрована, громадянська.

У процесі глобалізації, з огляду на різні обставини, дедалі частіше з'являються **нові типи сімей**, зокрема: **(Слайд 14)**

крос-культурна – сім'я з представників різних етнічних і расових груп;

сім'я з представників різних релігійних конфесій;

батьки-одинаки, які виховують дітей поза партнерством тощо.

Фундаментом партнерських відносин є взаємопідтримка та дружба між дружиною та чоловіком. Вони один для одного перші люди, з якими хочеться розділити горе, поділитися радістю, всім потаємним. Жоден із партнерів не захоче висміяти, образити чи розкритикувати іншого, знизивши його самооцінку для самоствердження власної **(Слайд 15)**

Будь-який конфлікт вирішується переговорами, знаходяться точки дотику, які в результаті влаштовуюватимуть обох партнерів. Кожен із членів сім'ї намагається робити все на благо свого партнера. Хочє бачити його радість та виявляти до нього максимальну турботу.

У партнерських відносинах ніхто не замовчуватиме проблеми, не прикидатиметься яким-небудь, не удаватиме з себе когось, не влаштовуюватиме бойкот, не кажучи про застосування маніпулювання чи фізичної сили один до одного. Партнери поважають особистий простір та інтереси один одного. Серед них ніхто не тиснутиме морально, виправдовуючи своє недбале ставлення наявністю особистого кордону.

Якщо один із членів сім'ї досягає успіху – це означає, що сім'я загалом досягає успіху. У сім'ї немає заздрощів до здобутків коханих, і відсутня гонка, хто успішніший чи розумніший. Партнери марно не переживають, вони впевнені у своєму супутнику життя, як і в його підтримці за потреби. Основою таких відносин є чесність, щирі почуття та взаємоповага. Жодної маніпуляції та примусу до чогось.

V. Закріплення нового матеріалу.

Викладачка:

Чи погоджуєтесь ви з класифікацією етапів людського життя? Запропонуйте власну систему. Назвіть, хто для вас є успішною людиною. Чому ви вважаєте її успішною? Які риси успішної людини спонукають до розвитку? Яка сім'я, на вашу думку, є щасливою? Наведіть приклад щасливої сім'ї.

У. Підсумки заняття. Домашнє завдання.

Опрацювати § 3,4,5.

Творче завдання: Написати та презентувати корисні поради для успішного блогера.

Список використаних джерел:

1. Бакка Т.В. Громадянська освіта» (інтегрований курс, рівень стандарту) : підруч. для 10 кл. закладів загальної середньої освіти / Бакка Т.В., Марголіна Л.В., Мелещенко Т.В. – К. : УОВЦ «Оріон», 2018. – 240 с. : іл.
2. Гісем О. О. Громадянська освіта (інтегрований курс, рівень стандарту) : підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / О. О. Гісем, О. О. Мартинюк. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018. – 192 с., іл.
3. Алексеєнко Т.Ф. Соціалізація особистості: можливості й ризики : науково-метод. посібник. Київ : Наука, 2007. 152 с.
4. Вікторова Л.В. Основи соціалізації особистості [текст] : навч. посібник для студентів ОС «Бакалавр» спеціальності 6.010106 «Соціальна педагогіка» / Л.В. Віктрова, Н.Т. Тверезовська, М.В. Михайліченко, Г.М. Ржевський. – К. : «ЦП «КОМПРИНТ», 2017. – 475 с.
5. Долинська Л., Демидова Т. Проблеми підготовки молоді до сімейного життя // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. Максименка С. Д. – К.:, 2001
6. Москаленко В.В. Соціалізація особистості: монографія/ В. Москаленко. – К. : Фенікс, 2013. – 540 с.
7. Панагушина О.Є. Соціалізація дітей підліткового віку у діяльності молодіжних організацій : монографія. Херсон : РПО, 2010. 248 с.
8. Патрик Кінг Стратегії і тактики спілкування або як знайти спільну мову з кожним/ пер. з англ. М. Восковнюк, – К.: КНИГОЛАВ, 2017. – 120с.
9. Столярчук Н. Молодіжні субкультури: методичні рекомендації до курсу. Луцьк : Вежа-Друк., 2021. 28 с.
10. Шимановський М.М. Молодіжна субкультура в контексті соціального виховання. Проблеми педагогічних технологій: зб. наук. праць. Луцьк, 2004, №3-4, 50 с.

Примітка: презентація до методичної розробки заняття з предмета «Громадянська освіта» на тему: «Соціалізація особистості» (Ольга Галич, викладачка Центру професійно-технічної освіти м. Житомира) – в електронних додатках.

